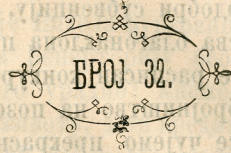

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ОТВАРА НАМ СЕ ПОЗОРИШТЕ.

Кукавно народно позориште! Весело трошарење с једне стране, књижевна нерадња с друге, а с треће плеткарење сваке врсте изнутра и с поља доведоше га још млађано до јектиге, те леже на самртну постељу. Ви сазвана једна комисија лекара; ови испиташе болесника, нађоше, да болест није самртна, да се може штедљивије газдовати, више нових комада спремити, интригама крај учинити, те написаше рецепт спасенија. Врховни лекар, који мора да одобри рецепт, уклони се међу тим са свога места, и дође други. Овај не кабули рецепт, но напише за болесника смртну пресуду, заиште кључ од управитеља, и својим дугачким рукама заокупив све наше старе јунаке, старе краљеве, љубавнике и љубавнице, шаливце и друге, изјури их на поље, те публици, свој Србији, пред носом затвори замаљско позориште. Затвори још жива болесника у свој гроб. Неки му говорише: немој тако, човече, зар ти не знаш бољи лекар бити, бољему се начину довити? Потписати смртну пресуду, то је, истина, ствар најкомоднија, али не ће дати најбоље сведочанство о твоме лекарском уму и знању. Па се и осврни мало око себе. Одако државе постоје још ни једна није затворила позориште, које је једном својим назвала те му субвенцију одредила, а зар једина Србија да се тим обрука пред изобрааженем Европом? Али врховни лекар не ће много главобоље, па се ни нашта не осврће. Наши краљеви, јунаци, љубавници, шаливице, пошто нам весело представеше „Милионара“ (коме милиони нису мили?) нађоше се на једанпут на улици без пара, те излечени од милионарског сна, неки одоше тамо, неки овамо, да свуда причају како су добили чланство у Београду. Пријатељи и сродници врховног лекара почеше трубити по

каванама, да ће позориште остати затворено више година, а зловне новине стране удри те и смејавај напредак у Србији! Та спољашња граја није била баш пријатна, те врховни лекар намигне на ревносног званичног браниоца, а овај нам огласи у „Видов-дану“ из поузданог извора „да је позориште затворено на кратко време док се не реорганише.“ Прође један месец, прођоше два и три, али о реорганизацији ни мукајета. Позоришни управљач као ђенерал без војске мерио је дугим корацима Београд уздуж и попреко, спокојан, величанствен, као Јупитер на Олимпу. Драматург остављао је радосно своје драматско перо, и у место глумаца трчао у Крагујевац да слуша децу на испитима; благајник са оставком у шпату обилазио је уздишући позориште, а неки драматски писци позеленили су од љутине, и бацали анатему на пронађену вештину у позоришном закључавању. Београђани су гунђали, жалили глумце, а више себе.

Међу тим окрене се лист; смртна пресуда би изненада потписана самоме врховном лекару, те он паде са своје кратке закључавалачке славе. Дође други. Овај позове много већу комисију лекара него што је прва била, све на избор уметничке зналице, који се слажу један с другим као мачке с мишевима. Позвани да отворе позориште, неки су нам од њих по кафанама казивали, ма се не ће и не може отворити, да скупштина не ће одобрити субвенцију, да глумцине ваљају, но да друге ваља довести. Тако изван лекарске комисије, а у комисији, да ваља довести новосадско друштво, и с њиме се фузионирати. Ајде, најзад рекосмо, нег буде и фузије, само да се позориште једном отвори. Али фузија не би одобрена, а међу тим скупштина појимајући боље народно достојанство него те наше мудре главе,

одобри субвенцију. Тако падоше сва плеткарења, сва благонаклона прорицања о позоришту. Сад је расписан конкурс за глумце који фале, а предбројништво на позоришна места за публику. Ова се чујемо прекрасно одазивље, али глумци са стране врло слабо, прво, што им није по вољи наша београдска вештина у закључавању, а друго што веле неки зли језици, да је бољима испод руке писано, да се не пријављују, јер ће тад морати следовати фузија. Овако што, ми не верујемо; ко би веровао злим језицима? али међутим није згорега да и то забиљежимо, па да чекамо хоће ли то дела обистинити.

Еле има изгледа да ће позориште прорадити 1. марта, премда се још не би на то заклели као на свето писмо, јер смо постали неверни Томе у овом нашем Београду. Овако пак позоришни је управљач извучен из његовог олимписког пландовавања од скоро девет месеца, благајник је у великом послу, драматург зноји се у сред зиме над новим комадима, слуге позоришне лете по Београду са меркуровим крилима на ногама. То су добри знаци, али су још бољи што су спуштене цене улазницама. Неки мудрују: „требало их је спустити, али не толико, јер каква нам вајда ако приходи позоришни због спуштених цена остану испод расхода, па се по кратком времену нађе какав други врховни лекар просвете, љубитељ позоришних кључева, те их опет спусти тужном управитељу у шпиг? Не ће се малим ценама повући свет у позориште; ово ће и поред тога остати празно, ако се публици не даду нови и добропрестављени комади, а чујемо да се за ово управа није ни мало побринула.

Ми не знамо, је ли се управа побринула, или није; признајемо, да су ти разлози на своје месту; али ипак захваљујемо управи, што се побринула за наш шпиг, који заслужује призрења. А за нове комаде и добре представе, за израв-

нање расхода са приходима управи самој остављамо сву бригу. У обзиру на позориште влада и скупштина учинише своје, то чини и публика, а сада сва одговорност за успех пада на саму управу. Само би је замолили да нам скоро не преставља „Милионара,“ јер то је за наше позориште права птица злослутница.

Тако „Будућност.“ На то имамо да кажемо за сада две три речи. Комисија, која је одређена била, да се посаветује о позоришту у опште, и о отворању народнога позоришта у Београду на посе, пронашла је у договору са управом народнога позоришта из Новог Сада, да ће позориште у нашем народу само тако моћи процветати, ако се или оба наша позоришта уједине, или ако бар обе наше позоришне управе договорно и споразумно узраде у свима позоришним пословима. Прва, заиста велика, мисао, да на уметничком пољу дођемо до јединства, не нађе одзива као што ето видимо у журналистици, а друга опет у управи. Стечај за глумце би расписан и поновљен, па кад се није пријавио нико од оних, на које се рачунало, онда је управа београдскога позоришта за добро нашла, да поједине глумце из српске позоришне дружине из Новог Сада телеграфским путем позове у Београд. Остављамо нашем свету, да мирно расуди, да ли је то начин, да се позориште у нашем народу утемељи, а ми од своје стране морамо овом приликом само толико напоменути, да нама оба наша позоришта једнако на срцу леже, па с тога и велимо: Нека се управи београдскога позоришта не везују руке у избору позоришних дела и у састављању репертоара; нека се глумци осигурају тако, да не морају сваки час страховати за свој опстанак; нека обе наше позоришне управе договорно раде у свима позоришним стварима: па ће одмах по оба наша позоришта настати боља, сретнија времена!

ДОПУНЕ И ИСПРАВКЕ ЗА „ГРАЂУ ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОЗОРИШТА“

од Јована Ђорђевића.

(Наставак.)

Сад би још требало да знамо, шта је било с овом дружином после повратка њеног из Београда у Нови Сад г. 1842., који повратак стоји у свези са политичним превратом у Србији те

исте године? — Је ли било њених представа и после тог преласка, у Новом Саду или другој којој вароши, или се друштво разишло? Шта је било са члановима тога друштва? Куд су се они

дели? — Стоје ли у каквој свези неки чланови овога друштва са доцнијим друштвима, у којима беху Кнежевић, Александар Поповић и Протић? Или су ова друштва постала сама од себе независно од оних првих покушаја? — Шта је рађено око позоришта у досадашњим средиштима наше позоришне радње, у Новом Саду, Београду и Панчеву, од год. 1840. до 1848.? — Шта је и како је рађено у друштвима, Кнежевићевом, Поповићевом и Протићевом? Кад су почела и кад су престала та друштва? Где су им биле представе? Који им беху чланови? Каква реперторија?

То су питања, на која још треба да добијемо одговора. Велика је штета, шта два прва поборника на овом пољу, Јован Стерија Поповић и др. Д. Деметер нису више у животу; а још већа, ако није иза њих остало никаквих бележака о њиховом раду!

Удовица покојног Стерије показивала ми је у Вршцу г. 1863. списак рукописа Стеријиних, и међу њима знам да има неки саставак „о народном позоришту.“ Али има ли онде и података за историју народног позоришта, или су онде само мисли Стеријине о начину, како да се устроји народно позориште, то не знам; јер до самог рукописа доспети нисам могао!

Али на срећу, ова епоха још није тако далеко од нас, да се не би нашло међу нама и живих радника из онога доба, а још више сведока и очевидаца! Ту је још Атанасије Николић, вре-

дни сурадник Стеријин; ту је Никола Ђурковић, који је и за позорницу и за реперторију београдско-панчевачку врло много урадио! Кнежевић и Протић нису више у животу, а ни вредни и заслужни Константин Поповић комораш; али ту су Александар Поповић и Стеван Добрић, који су и сами радили на томе, а које је занимало, шта су и други радили, па су то и запамтили. Ако од никог, од ових наших сународника моћи ћемо за цело добити довољно грађе, да попунимо све празнине између 1837. и 1848. год., кад је велика струја народног покрета сву позоришну радњу на неко време пресекала.

Па тако и код браће Хрвата, ако је и умрло др. Деметер, ипак ће се наћи, ко ће попунити празнине од 1840. до 1848., па и до саме 1859. године, или од гостовања прве новосадске дружине до постанка садашњег народног позоришта у Загребу. Да ту има великих празнина, бар за нас на овој страни, сведок нам је сама ова „Грађа,“ у овом листу саопштена. Те празнине држим да би врло добро могао попунити Јосиф Фрајденрајх, редитељ и јубилирани глумац загребачког народног позоришта.

Протићево друштво било је 1848. године у Новом Саду, некако пред мајску скупиштину. Био сам на представи Стефановићевог „Цар-Уроша.“ Играло се „код фазана.“ Друштво је било малено; сећам се, да су и неки дилетанти суделовали.

(Наставиће се.)

Э Д И Ш Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Живот је сан.“) У суботу 9 марта приказана је по други пут драма „Живот је сан.“ и то у уљачно правој дворани. И ако празнина није баш одушевљавајући утицала на игру наших приказивача, то они ипак заслужују тим већу хвалу, што су своје тешке улоге, особито у главним партијама, најсавесније представљали, па су нас и у вештачком обзиру потпуно задовољили. Примедбе, што смо их учинили при оцени првакше представе, пале су на плодну земљу, а то служи само на задовољство публици и нама И целина и појединости испале су округлије, него приликом прве представе. Г. Ружић представљао је оним племенитим жаром што је својина само правог глумца.

Са највећим сажаљењем констатујемо, како немар према позоришном заводу код овдашње публике јако маха

отима, и ако смо не давно били принуђени апеловати на све родољубе и љубитеље уметности. Дао би бог, да поштована публика не увиди то тек онда, кад буде прекасно, него нека притече у помоћ док је томе још време.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Празно позориште.) Мађарске новине јављају, да су и по мађарско позориште у Араду настала кобна времена. У прошлу недељу заказан је био познати комад „Стари бака и његов син хусар,“ али се није могао приказати из тог веома простог узрока, што нико, ама баш нико није дошао да гледа представу!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

46. ПРЕДСТАВА.

У II. ПРЕТПЛАТИ 2.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 17. МАРТА 1874.

ЗАПИСНИЦИ ЂАВОЛОВИ.

Драма у 3 чина, с немачког превео М. Видуловић.

О С О Б Е:

Вилхелмина, бароница Ронгролска, удовица	Ж. Маринковићка.
Марија, њена кћи	Л. Маринковићева.
Маркез Лормен	Зорић.
Гроф Серни	Марковић.
Грофица Сернијевица, његова жена	рођаци бароничини
Кавалер Рапинијер	Д. Ружићка.
Жиранка, закупница	Суботић.
Жан Готје, зидар	Ј. Поповићева.
Робен	Лукић.
Валентин, слуга бароничин	Ружић.
Слуга маркезов	Добриновић.
	Божовић.

Више гостију под образинама на балу.

Отвара се претплата на дванаест представа. Ко је год намеран, да се претплати, а тако исто и наши досадањи поштовани претплатници, који желе своја места задржати, нека се изволе пријавити или у позоришној писарници (стану матичином), или у вече на каси, а коме је наручнице, може то учинити и у трговини браће Поповића, или код скупљача претплате г. Корнела Јовановића, Ђоке М. Поповића и Светозара Крестића.

У овој претплати даваће се и ови нови оригинални комади: „САН И ЈАВА.“ (I. део.) Историјска драма у 3 раздела, од дра Милана Јовановића. — „САН И ЈАВА.“ (II. део.) Историјска драма у 4 раздела, од дра Милана Јовановића. — „ГРАБАНЦИЈАШИ.“ Шаллива игра у 4 чина, с предигром и песмама, од Илије Округића Сремца.

Цена је претплати стара.

Како је већ истекла прва претплата, то се умољавају они наши поштовани претплатници, који у име друге или треће рате што дугују, да тај дуг свој што пре изволе намирити.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

БОЛУЈУ: Л. ХАЏИЋЕВА, А. ПЕШИЋ.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.